



NMHH

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

A 20%-os bűncselekmény-arány vizsgálata a hírműsorokban

2016



Az Mttv. 38 § (1) bekezdése alapján a jelentős befolyásoló erővel rendelkező (továbbiakban: JBE) lineáris audiovizuális médiaszolgáltatók hírműsoraiban: „(...) a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűnügyi tematikájú híryanag vagy tudósítás a hírműsorszám időtartamának húsz százalékánál éves átlagban nem lehet hosszabb terjedelmű.” Az NMHH a törvényhely betartását folyamatosan vizsgálja, az aktuális eredményekről havi szinten tájékoztatja az érintett programok szerkesztőit. Jelen előterjesztés az éves eredmények összefoglalásaként szolgál.

A bűncselekmény fogalmát¹ A magyar büntető törvénykönyv (Btk.) határozza meg. A törvényhely a következőképpen fogalmaz: „Btk. 4. § (1) *Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetését is bünteti – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.*

(2) *Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely a Magyar Köztársaság állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sérti vagy veszélyezteti.*”

A hírműsoroknak a közélet történéseinek bemutatása kell, hogy a legfőbb feladata legyen, és nem elsősorban a nézői igények kielégítése. Így elvárható, hogy a hírműsorok – ha már szükségszerű – a bűnözés világából is az olyan típusú hírekre összpontosítsanak, amelyek közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódnak a közülethez. A Btk. három olyan fogalmat használ, amelyek segítségével pontosan meghatározhatjuk a kizárandó bűncselekmények körét:

1.) A hivatalos személy (Btk. 459. § (11)), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459. § (12)) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459. § (13)) által vagy ellen elkövetett büntettek bemutatása – értelmezésünkben - a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgálja. Ezeknek a személyeknek a tevékenységét a közvélemény részéről kiemelt érdeklődés övezi, az ellenük vagy általuk elkövetett bűncselekmények a demokráciába vetett hitet ássák alá.

2.) Külföldi vagy hazai vonatkozású terrorcselekmények, merényletek, etnikai alapú bűncselekmények, mivel ezek szinte kizárólag politikai vagy ideológiai indíttatásúak.

3.) A szociális indíttatású bűncselekmények egyes fajtái, pl. uzsora, lakásmaffia, mivel ezek a társadalmon belül meglévő feszültségekre hívják fel a figyelmet.

A többi büntettet – értelemszerűen – beleszámítjuk a 20 százalékos szabály alá tartozó bűnügyi híryanagba.

A Médiatanács által JBE-ként beazonosított három médiaszolgáltatón kívül (RTL Klub, TV2 és Class FM²) a közszolgálati médiumok hírműsorainak tájékoztatási gyakorlatát is vizsgáltuk, így került be a mintánkba az m1 esti Híradó, a Duna TV Híradó és a Déli Krónika.

Dolgozatunkban nem csak a bűncselekmény definíciónak megfeleltethető híradásokkal foglalkozunk, hanem azokkal a beszámolókkal is, amelyeket a szakirodalom „azonnali hatást kiváltó híreknek” nevez. Ide tartoznak a bűncselekmények, a háztartási, közlekedési, munkahelyi balesetek és a természeti katasztrófák. Az erőszakos témák hírértéke magas, miután számos hírfaktort egyesítenek magukba, azaz egy eseményből relatív jó eséllyel lehet hír azáltal, hogy valamilyen formában erőszakot tartalmaz³. Ezen események elszenvedői éppúgy áldozatok, mint a büntettek kárvallottjai, a balesetek esetében nem egyszer merül fel mások felelőssége, akik mint elkövetők tűnnek fel az összeállításokban. Az e típusba sorolható, általában egy blokkba szerkesztett hírek dömpingje azt az érzetet erősítik a nézőkben/hallgatókban, hogy a híradások szinte csak a hétköznapi élet borzalmairól tudósítanak. 2016 folyamán a hat médiaszolgáltató több mint 1254 műsoróráját vizsgáltuk meg, s ennek összesen 34,9 százaléka számolt be az említett eseményekről.

A TV2 (52,6%) és az RTL Klub hírműsorában (42,5%) szánták a legnagyobb teret az ilyen típusú beszámolók közzétételére, 2015-höz képest mindkét műsor esetében emelkedés volt tapasztalható a témakörök megjelenítésében. Az előbbinél kisebb (TV2: 49,1% vs. 52,6%), az utóbbinál ellenben nagyobb mértékű (RTL Klub: 36,9% vs. 42,5%) volt a növekedés. Az „azonnali hatást kiváltó hírek” aránya a Déli Krónikában volt a legalacsonyabb (13,3%). A bűncselekmények

¹ Bűnügyi tematikájú híryanagnak vagy tudósításnak azokat az összefoglalókat tekintjük, amelyek bűncselekményekről számolnak be.

² A Class FM hírműsoráról csak november közepéig állnak rendelkezésre adatok, mivel ekkor a csatorna beszüntette adását.

³ Bruns, T. (1998): Veränderungen der Gewaltberichterstattung im politischen Informationsprogramm der öffentlichen und privaten Fernsehens von 1986-bis 1994. In: Mikos, L. (1999): Veränderungen der Gewaltberichterstattung. *tv diskurs*, 1999 október (Heft 10.). 89-91.

minden műsor esetében nagyobb hangsúllyal szerepeltek a baleseteknél vagy a katasztrófáknál (**1. táblázat**). A témák megoszlását - módszertanunk sajátossága miatt - csak a magyar vonatkozású híregységek viszonylatában elemezhetjük. A balesetek, tragédiák témakörén belül a közlekedési szerencsétlenségek álltak az első helyen, amit a háztartási balesetek követtek a sorban. A harmadik helyen a szélsőséges időjárás okozta katasztrófák, károk témáját találtuk.

1. táblázat: Az „azonnali hatást kiváltó hírek” előfordulása a hírműsorokban (esetszám, időtartam és annak aránya)

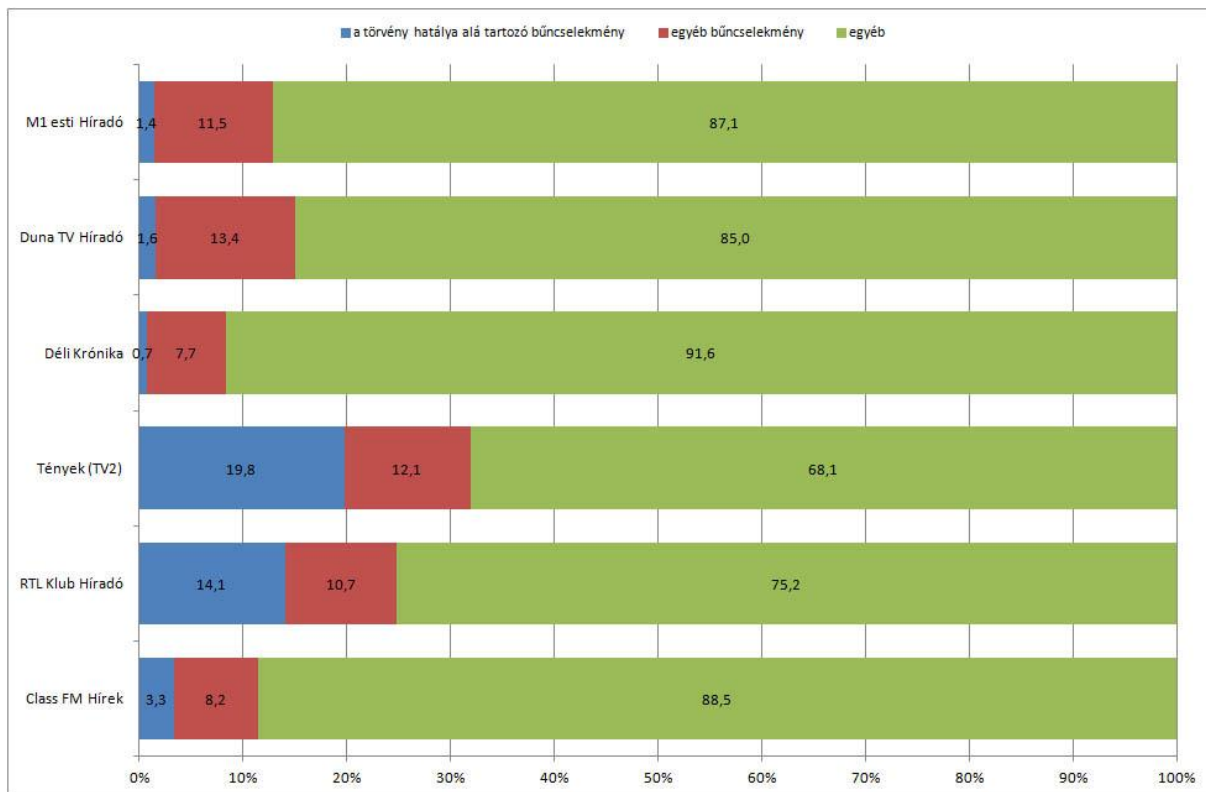
	összes bűncselekmény ⁴			balesetek, katasztrófák			egyéb		
	N	mp	%	N	mp	%	N	mp	%
m1 esti Híradó	1270	142.594	12,9	989	109.568	9,9	7588	852.414	77,2
Duna TV Híradó	714	72.527	15,0	568	56.828	11,8	4350	354.167	73,2
Déli Krónika	436	34.758	8,5	255	19.837	4,8	4469	355.692	86,7
Tények (TV2)	3420	395.718	31,9	2727	256.908	20,7	5196	586.399	47,4
RTL Klub Híradó	2499	257.542	24,8	2044	183.078	17,7	5414	596.101	57,5
Class FM Hírek	736	27.613	11,5	541	18.906	7,9	3619	193.987	80,6

Mivel a médiatörvény csak a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló hírek arányát határozza meg, megvizsgáltuk azt is, hogy a bűncselekmények összessége mekkora teret tudhatott magáénak a hírműsorokon belül. Az egyszerűbb megfogalmazás kedvéért a törvény hatálya alá nem tartozó, a kvótába bele nem számítandó bűnügyi híradásokat „egyéb bűncselekményeknek” neveztük el (**1. ábra**).

A vizsgált hat műsor esetében a demokratikus közvélemény tájékoztatását szolgáló bűntények részesedése nem változott számottevően 2015-höz képest. A közszolgálati csatornák esetében a terrorcselekmények voltak meghatározóak, a kereskedelmi híradások közül a TV2 a hivatalos és közfeladatot ellátó személyt érintő, míg az RTL Klub és a Class FM a politikát érintő bűntetteket szerepeltette a leggyakrabban (**2. táblázat**).

⁴ A bűncselekmények közé itt beszámítottuk azokat a bűneseteket, amelyek a demokratikus közvélemény tájékoztatását is szolgálták. Ezek közé soroltuk a hivatalos személy (Btk. 459 § 11) (rendőrök által elkövetett bűncselekmények stb.), a közfeladatot ellátó személy (Btk. 459 § 12) és a külföldi hivatalos személy (Btk. 459 § 13) által vagy ellen elkövetett bűntetteket. A külföldön elkövetett terrorcselekmények is ebbe a kategóriába tartoztak (pl. terrorcselekmények Európában vagy a világ más tájain).

1. ábra: A két fő bűncselekmény-típus előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)



2. táblázat: Az „egyéb bűncselekmények” témaköreinek előfordulási aránya a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

	politikát érintő bűncselekmény	migrációval kapcsolatos bűncselekmény	terror-cselekmény	hivatalos és közfeladatot ellátó személyt érintő büntény
m1 esti Híradó	13,3	25,5	54,4	6,7
Duna TV Híradó	11,9	26,2	56,2	5,7
Déli Krónika	13,7	20,4	62,3	3,6
Tények (TV2)	25,5	7,7	30,3	36,5
RTL Klub Híradó	37,8	5,5	28,8	27,9
Class FM Hírek	36,6	6,5	43,0	14,0

A következőekben csak azokkal a híradásokkal foglalkozunk, amelyekre a médiatörvény elvárása vonatkozik.

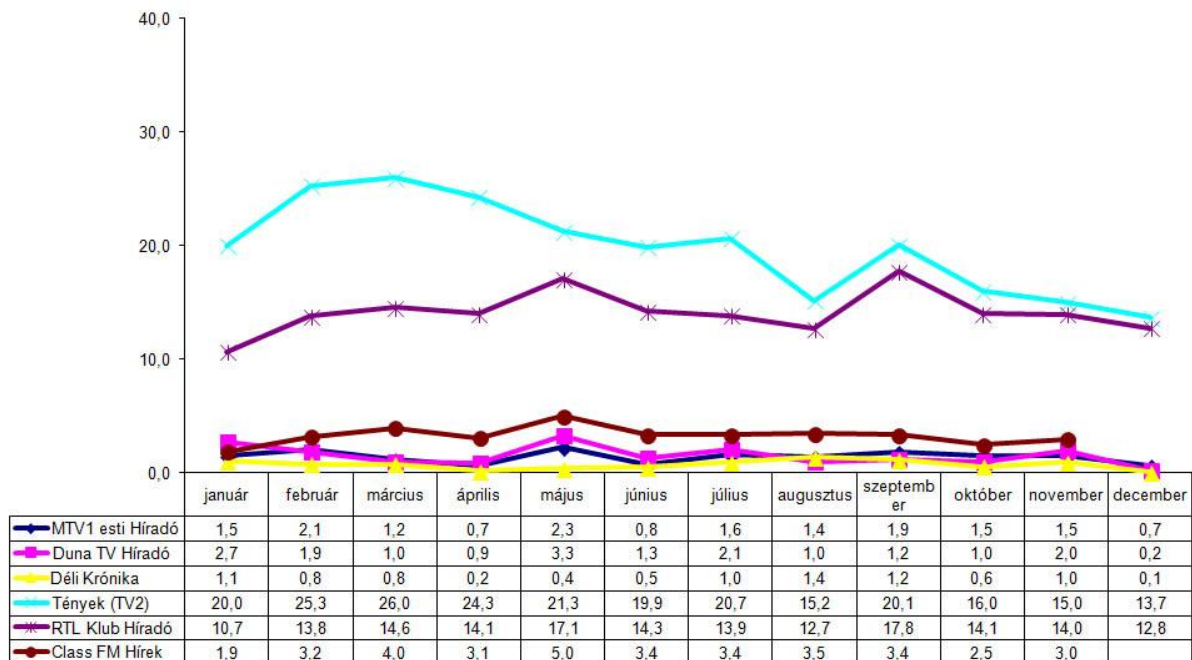
2016-ban egyik vizsgált híradó sem lépte át a törvényben előírt, a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló bűncselekmény-arány 20 százalékos korlátját. A legmagasabb részesedést a *Tények*ben mértük (19,8%), amelyet az *RTL Klub Híradója* (14,1%) követett a sorban, míg a legkisebb valószínűséggel a *Déli Krónikában* (0,7%) találkozhattak a hallgatók a kérdéskörrel.

A *Tények* adataiban az elemzett év első öt hónapjában a bűncselekmények prezentációja folyamatosan meghaladta a 20 százalékot, a legmagasabb értéket márciusban mértük (26,0%). Az *RTL Klub Híradójában* az előző vizsgált évhez képest emelkedett a bűncselekmények részesedése (12,5% vs. 14,1%), 20 százalék fölé azonban egyik hónapban sem ugrott számuk (2. ábra). A *Class FM* esetében a kérdéskör drasztikus visszaszorulása volt tapasztalható (5,6% vs. 3,3%), míg a közszolgálati hírműsorokban csak elvétve találkozhattunk a témakörrel.

3. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza és műsoridejének aránya a hírműsorokban (esetszám, másodperc és százalék)

	nem jelenik meg bűncselekmény			megjelenik bűncselekmény		
	N	mp	%	N	mp	%
m1 esti Híradó	9690	1.088.823	98,6	157	15.753	1,4
Duna TV Híradó	5548	476.009	98,4	84	7.513	1,6
Déli Krónika	5115	407.218	99,3	45	3.069	0,7
Tények (TV2)	9181	993.821	80,2	2162	245.204	19,8
RTL Klub Híradó	8462	890.095	85,9	1495	146.626	14,1
Class FM Hírek	4666	232.502	96,7	230	8.004	3,3

2. ábra: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről tudósító híradások aránya havi bontásban (a műsoridő százalékában)



Amikor a hírműsorokban elfoglalt helyüket vizsgáltuk a bűnügyi híreknek, azt tapasztaltuk, hogy a két kereskedelmi televízió híradóinak esetében az első öt hírben – ami kiemelt helynek számít a híradókban – részesedésük magasabb volt az átlagátnál (TV2: 33,7% vs. 19,8; RTL Klub: 33,0% vs. 14,1%). A műsoregységek hosszának mediánja (középértéke) mind az *RTL Klub Híradójában*, mind a *Tények* esetében meghaladta a két percet (**4. táblázat**). A közszolgálati adóknál elenyésző volt a bűnügyekkel foglalkozó műsoregységek kiemelt szerepeltetése.

4. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek gyakorisága, hossza, műsoridejének aránya és mediánja a hírműsorok első öt hírében (esetszám, másodperc és százalék)

	N	mp	%	mp
m1 esti Híradó	12	1.311	0,5	39
Duna TV Híradó	11	1.713	0,8	129
Déli Krónika	7	404	0,2	41
Tények (TV2)	591	73.805	33,7	131
RTL Klub Híradó	620	71.368	33,0	127
Class FM Hírek	57	1.816	2,5	29

Fontos értékelési szempontnak tekintettük azt is, hogy a híradók a műsor elején és végén megjelenő összefoglalókban szerepeltették-e a bűnügyi beszámolókat, tovább hangsúlyozva ezek jelentőségét. Érdekes módon az *m1* és a *Duna TV Híradójában* szerepeltek legnagyobb valószínűséggel bűncselekmények a headline-okban (22,3% ill. 31,0%), ez azonban együtt járt a bűnügyi híradások igen alacsony előfordulásával. A két kereskedelmi televízió közül a TV2 headline-jaiban fordultak elő nagyobb gyakorisággal a bűncselekményekről szóló hírek. A legalacsonyabb részesedést a Class FM-en mérte az NMHH (5. táblázat).

5. táblázat: A törvény hatálya alá tartozó bűncselekményekről szóló műsoregységek hangsúlyozottsága a hírműsorokban (esetszám, százalék)

	nincs hangsúlyozva		hangsúlyozva van	
	N	%	N	%
m1 esti Híradó	122	77,7	35	22,3
Duna TV Híradó	58	69,0	26	31,0
Déli Krónika	42	93,3	3	6,7
Tények (TV2)	1828	84,6	334	15,4
RTL Klub Híradó	1333	89,2	162	10,8
Class FM Hírek	220	95,7	10	4,3

A bűncselekmények csoportján belül külön kategóriát jelentettek a Magyarország határain kívül történt bűntettek.

A műsorok szerkesztői főként a hazai vonatkozású bűnesetek bemutatására koncentráltak (összesen: 91,1%). A külföldi eseményeknek a *Déli Krónika* (38,3%) szentelte a legnagyobb teret (6. táblázat). A nemzetközi bűntettekben belül a közszolgálati csatornákon – a Déli Krónika kivételével – a gyilkosságok, a kereskedelmi televízióknál pedig az erőszakos cselekedetek prezentációja dominált.

6. táblázat: A külföldön történt, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények aránya és fajtáinak előfordulása a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, életelleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás	%
m1 esti Híradó	52,7	30,7	15,8	0,8	26,2
Duna TV Híradó	65,3	23,0	9,9	1,8	25,2
Déli Krónika	35,9	50,7	13,5	*	38,3
Tények (TV2)	41,5	43,9	11,9	2,6	6,4
RTL Klub Híradó	20,6	56,2	19,9	3,2	9,5
Class FM Hírek	20,8	49,9	25,8	3,6	16,5

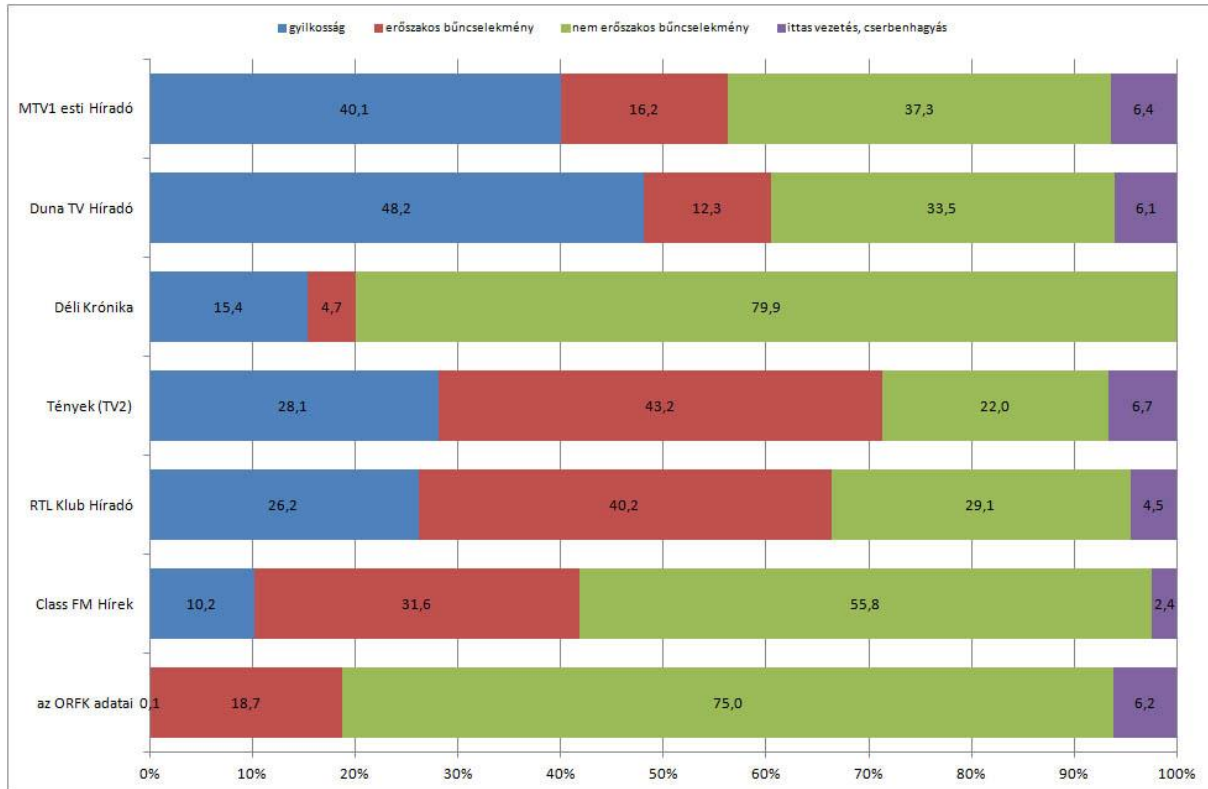
A hírműsorokban megjelenő bűncselekményeket négy csoportba soroltuk, amelyek a következők voltak: gyilkosság, erőszakos bűncselekmény (rablás, testi sértés, állatkínzás stb.), nem erőszakos bűncselekmény (lopás, gazdasági bűncselekmény stb.) és ittas vezetés, cserbenhagyás.

A hazai bűnesetek média megjelenéseit az ORFK 2016-os adataival vetettük össze. A Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztályának Bűnügyi Statisztikai Rendszeréből⁵ hívtuk le az egyes bűncselekmény fajták előfordulásainak statisztikáját, amelyet kategóriáink szerint csoportosítottuk. A Magyarországon elkövetett bűncselekmények mindössze 0,1 százalékát tették ki a gyilkosságok, ellenben az elektronikus médiumokban mégis a bűnesetekre szánt műsoridő jóval több, mint negyedét ennek a témának szentelték (28%) (3. ábra). Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az emberek érdeklődését mindig is jobban felkeltették az erőszakkal kapcsolatos hírek, másrészt a televíziók számára vizuálisan könnyen megjeleníthetők ezek a cselekmények. Nem várható el a műsorok szerkesztőitől, hogy a bűnügyi statisztikáknak megfelelően szerepeltessék az egyes elkövetési típusokat, azonban olyan mérvű hangsúlyeltolódást regisztráltunk, amivel már jelentős mértékben befolyásolhatták a befogadók percepcióját.

⁵ <https://bsr.bm.hu/SitePages/DokumentumtarLista.aspx?libraryName=BuncselekmenyiAdatok>

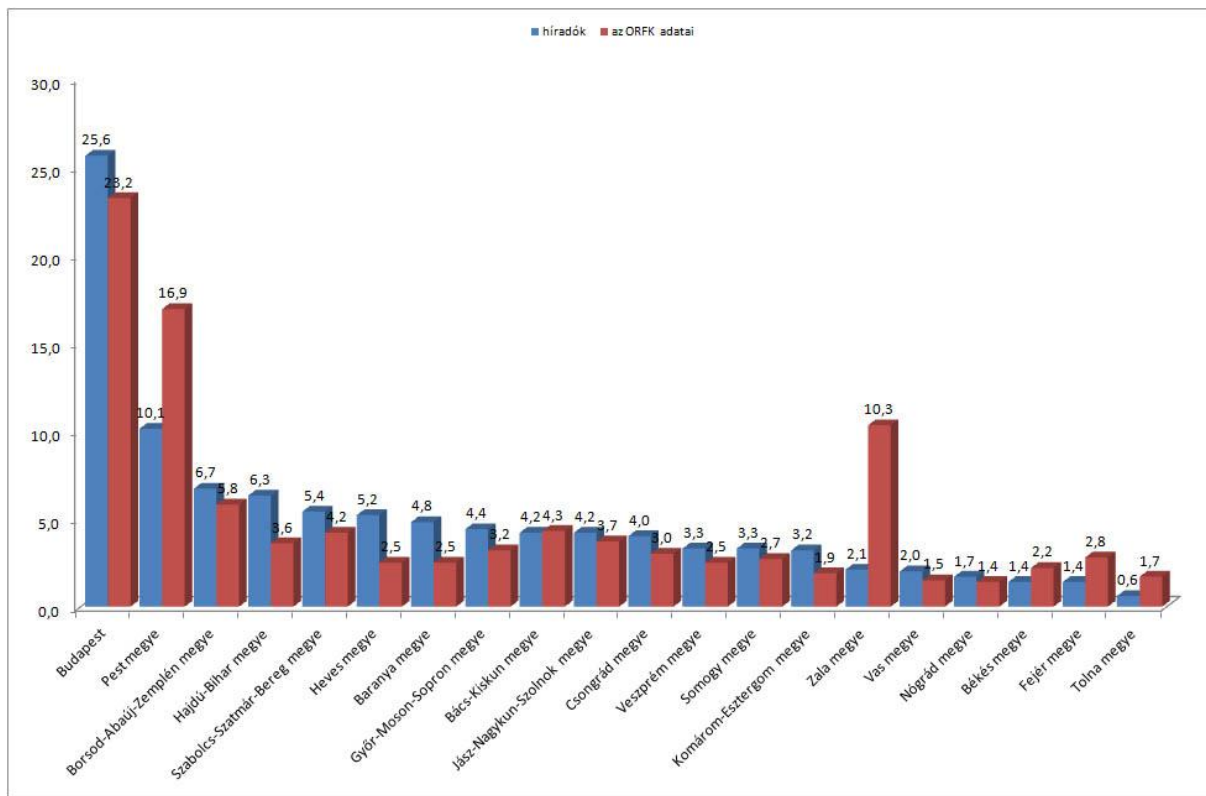
A két kereskedelmi televízió híradásaiban számítottak leginkább meghatározónak a gyilkosságok és az erőszakos bűntettek, a két témakör együttes előfordulása megközelítette (RTL Klub: 66,4%), a TV2 esetében (71,3%) pedig meg is haladta a 70 százalékot - a megoszlás kimagasló volt a többi hírműsorhoz képest.

3. ábra: A Magyarországon történt, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények fajtáinak előfordulása a hírműsorokban (a műsoridő százalékában)



Az elektronikus médiumokban megjelenő bűnesetek földrajzi kötődését is regisztráltuk vizsgálatunk során. A bűntettek prezentálásának kevesebb, mint tizedében (6,9%) nem közölték a nézőkkel/hallgatókkal a cselekmény helyszínét (**4. ábra** és **7. táblázat**). A beszámolókból erős Budapest-központúság volt megfigyelhető, a hírek több mint negyede a fővároshoz kötődött (25,6%). Hajdú-Bihar, Heves és Baranya megye jóval magasabb arányban jelenhetett meg a híradásokban, mint az ORFK statisztikáiban. Ezzel szemben Pest és Zala megye esetében ennek fordítottja volt tapasztalható.

4. ábra: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (a műsoridő százalékában)



7. táblázat: A hírműsorokban megjelenő, a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmények földrajzi kötődése (csatornánként, a műsoridő százalékában)

	m1 esti Híradó	Duna TV Híradó	Déli Krónika	Tények (TV2)	RTL Klub Híradó	Class FM Hírek
Budapest	30,7	11,5	38,6	25,1	26,2	31,8
Bács-Kiskun megye	0,3	0,9	*	3,6	5,7	5,2
Baranya megye	1,2	2,1	*	4,8	5,4	2,3
Békés megye	0,5	*	*	1,5	1,4	0,9
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0,9	0,7	*	6,7	7,6	7,4
Csongrád megye	4,7	6,8	2,5	3,6	4,6	4,4
Fejér megye	4,1	6,6	7,1	1,4	0,8	1,6
Győr-Moson-Sopron megye	2,0	*	2,4	3,2	6,6	3,9
Hajdú-Bihar megye	*	*	*	6,6	7,3	2,0
Heves megye	17,6	20,8	10,5	5,0	3,8	9,0
Jász-Nagykun-Szolnok megye	5,5	15,0	14,5	4,5	3,3	3,2
Komárom-Esztergom megye	1,6	0,7	*	3,5	2,9	2,7
Nógrád megye	1,5	0,6	*	1,9	1,5	0,7
Pest megye	15,5	20,6	16,9	10,4	9,0	3,3
Somogy megye	3,8	3,2	*	3,9	2,2	7,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	7,2	10,0	*	5,3	5,2	11,4
Tolna megye	1,7	*	*	0,7	0,4	0,6
Vas megye	*	*	7,6	2,3	1,8	0,8
Veszprém megye	1,2	0,6	*	4,6	1,6	*
Zala megye	*	*	*	1,8	2,8	1,5

Összefoglalás

2016-ban nem volt tapasztalható jelentős változás az elektronikus médiumok tájékoztatási gyakorlatában a bűnügyi híradások szerkesztését illetően. A hírműsorokban továbbra is magas maradt a kvótába nem tartozó bűnesetek bemutatása. A „klasszikus” értelemben vett büntettekről

szóló híradások aránya a két kereskedelmi televíziós csatorna esetében mindmáig meghatározó, de a vizsgált esztendőben a törvényben előírt szint alatt maradt.

Melléklet

A hírműsorok adatainak elemzéséhez az ORFK bűnügyi statisztikáit is felhasználtuk. Az alábbi táblázatban azoknak a bűntetteknek a statisztikai adatait soroltuk be az általunk használt kategóriákba, amelyeket ha a hírműsorok bemutatnának, akkor az Mttv. 38 § (1) bekezdése vonatkozna rájuk.

Az ORFK által regisztrált bűncselekmények adatai az elkövetés helye szerint

	gyilkosság	rablás, erőszakos bűncselekmény, életelleni bűncselekmény	lopás, gazdasági bűncselekmény	ittas vezetés, cserbenhagyás
Budapest	46	11135	45675	2167
Baranya megye	6	1634	4166	469
Bács-Kiskun megye	11	2258	7008	1715
Békés megye	6	1345	3876	466
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	18	4536	9128	1037
Csongrád megye	11	1735	5245	641
Fejér megye	5	1637	4933	555
Győr-Moson-Sopron megye	6	1746	5598	664
Hajdú-Bihar megye	17	2256	6226	646
Heves megye	13	1536	4426	396
Jász-Nagykun-Szolnok megye	4	2379	6423	580
Komárom-Esztergom megye	15	913	3349	593
Nógrád megye	3	966	2208	363
Pest megye	28	4126	36730	2104
Somogy megye	12	1460	4527	835
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	10	3161	6864	739
Tolna megye	2	1108	2806	337
Vas megye	6	1033	2450	346
Veszprém megye	5	1776	3961	674
Zala megye	4	939	24599	601

forrás: Belügyminisztérium, Koordinációs és Statisztikai Osztályának Bűnügyi Statisztikai Rendszere